

Forslag til statsbudsjett 2020 - forskning

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjett høring og vil kommentere regjeringens budsjettforslag ihht Programkategori 07.60 Høgare utdanning og forskning, Kap. 285 Noregs Forskningsråd og Kap.287 Basisløyving til samfunnsvitenskaplege forskingsinstitutt, samt Del III, 5 Oppfølging av langtidsplanen for forskning og høgare utdanning.

FFA er glad for at regjeringen i forslag til Statsbudsjett 2020 opprettholder målet om at FoU-investeringene skal utgjøre 3% av BNP og at den offentlige innsatsen til FoU i en omstillingsfase vil økes ut over 1% av BNP, i tråd med Stortingets vedtak i Langtidsplanen¹. Dette ble bekreftet i Granavolden-plattformen, hvor muligjgjørende teknologier og forskning som bidrar til økt verdiskaping ble gitt prioritet.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020 følger dessverre ikke opp denne målsetningen. Med en realnedgang på 329 mill kroner utgjør FoU-investeringen 1,03% av BNP i budsjettforslaget for 2020, en nedgang fra 1,06% i 2019. For enkelte departementer, som SD, OED, UD og KD foreslås en realnedgang i FoU-bevilgningene. Et budsjett med realnedgang i samfunnets investering i forskning mener vi er bekymringsfullt i den fasen Norge og verden er inne i, hvor vi må omstille samfunnet i en bærekraftig retning. Det krever ny kunnskap og innovasjon i næringslivet og i offentlig sektor. Særlig er det bekymringsfullt at regjeringen foreslår å redusere investeringen i sektorovergripende og strategiske forskningssatsninger i Norges Forskningsråd med 13,8%. Dette er forskningsmidler som innrettes mot de store samfunnsutfordringene. Samtidig foreslås bevilgningene til grunnforskning økt med 7,7%. Vi er kritisk til denne prioriteringen.

FFA er godt fornøyd med følgende i budsjettforslaget:

- Regjeringen øker basisbevilgningen til de tekniske-industrielle instituttene med 20 mill kr. Veksten er viktig for at disse forskningsinstituttene skal øke aktiviteten og utvikle kunnskap for og med framtidens næringsliv.
- Stimuleringsordningen STIM-EU pilot videreføres i 2020, slik at instituttene med mindre enn 15% basisbevilgning har mulighet til å øke sin deltagelse i Horisont 2020 og dermed øke næringslivets deltagelse, samt øke den norske returen fra kontingenten. Instituttene øker nå sin aktivitet mot EU vesentlig.
- Regjeringen bevilger 55 mill kr til forprosjektering av Ocean Space Laboratories i Trondheim. Dette er avgjørende for utvikling av ny kunnskap og teknologi for å utløse næringspotensialet basert på havrommet.
- Regjeringen fortsetter å følge opp Langtidsplanens opptrappingsplaner på 585 millioner kroner innenfor Teknologiløft, FoU for næringslivet og Kvalitet i utdanning, men takten reduseres dessverre vesentlig fra 2019.

Oppsummert har FFA følgende konkrete forslag for 2020:

- For å realisere Stortingets mål om nødvendige langsiktige omstillinger i næringsliv og samfunn, må myndighetenes forskningsinnsats trappes opp, ikke ned, i en overgangsfase til 2030. Økningen må styrke forskning på bærekraftige miljøløsninger for samfunnet og grønn omstilling i næringslivet og som bidrar til modernisering i offentlig sektor. Veksten i forskningsmidlene må fordeles via Forskningsrådets konkurransearenaer. For å dekke de økte kostnadene, bør en se på muligheten for endringer i Skattefunn og omdisponere til andre FoU-virkemidler som gir størst addisjonalitet, innrettet mot samfunnets grønne skifte
- På Kunnskapsdepartementets budsjett, gis basisbevilgningen til de samfunnsvitenskapelige instituttene en økning ut over regjeringens budsjettforslag (kap 287, post 57) på kr 5 mill kr i 2020, til 223 mill kr.
- Stim-EU pilot utvides i 2020 til å gjelde alle forskningsinstitutter med mindre enn 25% basisbevilgning
- Basisbevilgningen til alle forskningsinstitutter med basisbevilgning fra Forskningsrådet økes til 25% over en 5-års periode. Økningen i basisbevilgning skal rettes mot de prioriterte områdene i Langtidsplanen og sikre at en bygger langsiktig anvendt forskning på de viktigste områdene for samfunnet
- Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI-ordningen) styrkes i 2020 med 40 mill kr på Kap 285, post 53

¹ Meld.St.4 (2018-2019) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019-2028

Investering i kunnskap gir stor avkastning i samfunnet – reduksjon i forskning for å løse samfunnsutfordringer bekymrer

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2020 følger ikke godt nok opp den reviderte Langtidsplanens ambisjoner for å løse de store samfunnsutfordringene. Forslaget er bekymringsfullt i en tid hvor omstilling, fornying og innovasjon er mantraet for at Norge skal utvikle nytt næringsliv, modernisere velferdstjenestene og bidra til å løse klimautfordringene, fornybar energi og sikkerhetsutfordringer. Manglende løft er også overraskende i lys av at økning i forskningsinnsatsen ut over 1% av BNP bekreftes av regjeringserklæringen og i statsbudsjettets tekstdel. For å finansiere en økning i de strategiske forskningssatsingene inkludert økt basisbevilgning til instituttene, foreslår vi at en følger anbefalingene i evalueringen av Skattefunn-ordningen som peker på at deler av ordningen har lav addisjonalitet. Vi diskuterer dette gjerne i en annen sammenheng.

Omstillingspotensialet i forskningssamarbeid må utløses – styrk basisbevilgningen, Stim-EU og SFI-ordningen

Samfunnseffekten av den anvendte forskningen er godt dokumentert av både EU og OECD. Effektanalysen av næringslivets forskningssamarbeid med de teknisk-industrielle instituttene viser at samarbeidet gav økt verdiskaping i størrelsen 80 milliarder pr år de siste 10 årene, eller 1,1% av samlet verdiskaping i industrien. Norske selvstendige forskningsinstitutter har en basisbevilgning på 10% i gjennomsnitt, de samfunnsvitenskapelige instituttene har i gjennomsnitt 13,9% basisbevilgning (2018). Dette er meget lavt i forhold til de forskningsmiljøer en samarbeider og konkurrerer med nasjonalt og internasjonalt, som har en basisbevilgning på 25%-50%. OECD mener at lav basisbevilgning for forskningsinstituttene er en minimumsfaktor i det norske forskningssystemet og som begrenser samfunnseffekten av en høyt kvalifisert instituttsektor, noe som også bekreftes av Forskningsrådet i deres Institutsyntese².

FFA er svært fornøyd med at det foreslås en økning i basisbevilgningen til de teknisk-industrielle instituttene på 20 mill kr over NFDs budsjett. For de øvrige forskningsinstituttene foreslås ikke vesentlige endringer. Vi mener at basisbevilgningen for de samfunnsvitenskapelige instituttene må trappes opp systematisk over en 5-års periode mot internasjonalt nivå, dvs 25%.

Stim-EU pilot (2019 og 2020) gir økt stimulering til institutter med mindre enn 15% basisbevilgning, en viktig ordning for disse instituttene som gjør at de nå kan øke sin deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon. For institutter med basisbevilgning 15%-25% er deltagelse i EUs Horisont 2020 fremdeles svært krevende økonomisk. Inntil basisbevilgningen er trappet opp til 25%, foreslår vi at Stim-EU utvides til alle institutter med under 25% basisbevilgning, slik at deltagelsen i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon kan økes.

SFI-ordningen (Senter for forskningsdrevet innovasjon) er en senterordning i Forskningsrådet som treffer næringslivet og forskningsinstituttene svært godt og bygger forskningssamarbeid og innovasjon over tid. Det er behov for å skape forskningsdrevet innovasjon også i offentlig virksomhet og vi mener at flere sektorer bør treffes av SFI. For å sikre langsiktig forskningsdrevet innovasjon og omstilling, må SFI-ordningen styrkes og utvides til flere departementers ansvarsområder.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 36 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for basisbevilgning fra Forskningsrådet, til sammen 6500 årsverk og 10,2 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,2 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning og problemløsning. Den anvendte forskningen er innrettet mot de store samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Evalueringer og studier viser at forskningsinstituttene holder høy faglig kvalitet, har stor vitenskapelig publisering, høy siteringsfrekvens og henter hjem en stor andel av EU-midlene.

Forskningsinstituttene er sentrale forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og fungerer som akseleratorer for innovasjon og omstilling i samfunnet. Instituttene bygger en bro mellom grunnleggende forskning og private og offentlige virksomheters behov for ny kunnskap og nye løsninger.

² [En målrettet og effektiv instituttpolitikk, En systematisk gjennomgang av Forskningsrådets evalueringer av forskningsinstitutter, Forskningsrådet 2018](#)